

פרשת בחוקותי

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם (כו, ג)

וברש"י, אם בחוקתי תלכו, יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות, אמור הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ואת מצותי תשמרו הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים כמו שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם.

ובשפ"ח הק' דהלא ואת מצותי תשמרו היינו קיום המצות, וא"כ מהו 'ועשיתם אותם', יעו"ש וצ"ב. וי"ל, דהנה איתא בסוטה (לז, א) 'ת"ר ברוך בכלל ברוך בפרט ארוך בכלל ארוך בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע', וצ"ב מה היא כריתת ברית מיוחדת על 'לשמור' וכריתת ברית מיוחדת על 'לעשות', דהא אין לומר דלשמור היינו מל"ת ולעשות היינו מ"ע, שהרי מפורש שם דעל כל מצוה הן עשין והן לאוין, נכרתו ארבע בריתות הללו. וביאר שם המהרש"א דלשמור היינו 'משנה' כדאי' בגמ' קידושין (לז, א) דת"ר אשר תשמרון זו משנה לעשות זו מעשה עיי"ש, ובחידושי רי"ז הלוי (פ' ואתחנן) הוסיף דהברית של לשמור קאי אשמירת תורה שבע"פ שלא תשתכח מאתנו, שזאת היא הנקראת משנה, וכדאי' בגמ' ברכות (ה, א) תורה זה מקרא והמצוה זו משנה וכו', וברמב"ם בהקדמה ליד החזקה כתב 'כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני, בפירושן ניתנו שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב והמצוה זו פירושה, וצונו לעשות התורה על פי המצוה, ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה'. ועלה הוא שנכרתה ברית מיוחדת של 'לשמור' והיינו על החובה של שמירת הקבלה של תורה שבע"פ שתתקיים אצלנו, שהוא ציווי מיוחד ואינו נכלל בללמוד וללמד שהוא על עצם לימוד התורה בין בכתב ובין בע"פ, אבל על תושבע"פ איכא ציווי מיוחד לשמור הקבלה ולמוסרה לדורות, ולפ"ז י"ל דהיינו ואת מצותי תשמרו, היינו שמירת תורה שבע"פ שהיא הנקראת מצוה, כדברי הגמ' בברכות והרמב"ם בהקדמה, ועשיתם אותם היינו קיום המצוות וא"ש היטב.

ולפי דרכנו יתבאר נמי מה שנקראת תורה שבע"פ מצוה, דהא טרחו קמאי לברר מנין של תרי"ג מצוות ונחלקו בזה אבות העולם, והוא על פי מש"כ הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים שהאריך בענין צורת מסירת התורה ששמעו כמה פעמים המצוות, ומבואר בדברי הרמב"ם דדרך נתינת התורה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה בפירושה בתורה שבע"פ, שהיה אומר לו המצוה ואחר כך אומר לו פירושה וענינה וכל מה שהוא כולל ספר התורה, וכך היה ענין לימוד לישראל, היינו שסדר הלימוד שלימד משה רבינו ואופן המסירה של תורה שבע"פ הוא 'מצוות', שלימד המצוה בכל ענינה (היינו חלק ההלכה שבה וחלק האגדה, הנגלה והנסתרת), וכיון דאופן הלימוד של 'נתינתה' הוא בדרך של מצוות, על כן גם לימודה לדורות שהוא כנתינתה, והיינו שכך היא צורת המצוה של תלמוד תורה לימודה כנתינתה אף הוא בדרך של מצוות, ולכן טרחו לברר מנין תרי"ג מצוות של תורה דכך הוא לימודה כנתינתה.

ונראה דהדברים מכוונים גם עם האמור בד' רש"י הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, והיינו שיהיה העמל בתורה שבע"פ הן ע"מ לזכור ולא לשכח והן ע"מ לעשות, וכשם דע"מ לעשות אינו ענין של מחשבה וכונה בלבד, אלא שהוא נוגע לעצם הלימוד ללמוד ענינים הנוגעים לו למעשה ולברר הלכה למעשה, כן הוא גם בע"מ לשמור, שיהא ע"י שינון וחזרה, וללמוד בקול ולא בלחישה כדאיתא בעירובין (נג, ב) יעו"ש. הרי מבואר שהן הבהירות והברירות של עצם הדבר של הלשון והסידור, והן הבהירות של הבנת הדבר לעומקו, הן המסייעים לקיום דברי התורה ושמירתם וקליטתם. וכן אמרו בספרי ריש האזינו 'יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי'. היה ר' יהודה אומר למעלה היו כונס ד"ת כללים.

ובזה יש לבאר ד' התו"כ בריש הפרשה (פרשתא א ה"ב) שהביא הדרשא שע"כ נאמר לומר שתהיו עמלים בתורה, ובתר הכי הביא ענין שמירת וזכירת שבת ומעשה מרים ועגל וכו' האיך מצוה לזכרם, ועיין בר"ש משנץ דפירש השייכות דהנך זכירות לכאן, דהתם בעו זכרון אבל הכא לא יהיה אף זכרון אדם, וכן פירש הראב"ד. אכן צ"ב דמה השייכות של ההלכה דבחוקותי גופא להכא דעסקינן באם בחוקותי תלכו.

ונראה לפי האמור דהנה בביאור דתהא שונה בפ"ך כ' בר"ש משנץ וראב"ד דגבי זכירת שבת היינו שתהא שונה בפ"ך הלכות שבת, וגבי זכירת מעשה מרים היינו שתהא שונה בפ"ך הלכות ע"ז, וגבי זכירת מעשה מגילה עיי"ש. והביאור בזה י"ל דהוא עפ"ד רבי ישראל סלנטר ז"ל דהדרך להיות מושפע באיזה ענין

פרשת בחוקותי

בתורה הוא ע"י שינון ולימוד הלכותיו, וה"נ הכא אופן הזכירה של ענין זכירת שבת הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות שבת, ואופן הזכירה של ענין מעשה העגל הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות ע"ז, ואופן הזכירה של ענין מעשה מרים וחומר העוון של לשה"ר הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות נגעים, ואופן הזכירה של ענין מעשה עמלק הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות מגילה עיי"ש.

וביותר י"ל דכיון דכתיב זכירה, הרי מצותם הוא ע"י לימוד ההלכות והיינו תורה שבע"פ, שמעיקר מצותה היא הזכירה כש"נ, ונאמר בה איסור של שכחה כדכתיב השמר לך פן תשכח וכו' ופן יסורו מלבבך וגו', שהיא אזהרה שלא לשכוח תורה שבע"פ, ומעתה א"ש השייכות דהאי דרשות ל'אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו', דכיון דאם בחוקותי תלכו מתפרש על עמלות, שוב גם ואם מצותי תשמרו קאי על תורה וכמשנ"ת.

מקור: רבי שמואל יעקב בורשטיין שליט"א